

GÖNÜL UYANIKLIĞI VE İNSANIN RUHANI POTANSİYELİ

Eûzubillahimineşşeytânirracîm

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdülillahi rabbilâlemin ve'l-âkibetü li'l-müttekîn. Vessalâtü vesselâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ecmaîn.

İ'lemû eyyühe'l-ihvân enne efdale'l-kitâbi kitâbullah ve enne efdale'l-hedyi hedyü muhammedin sallallahu aleyhi ve sellem ve şerra'l-umûri muhdesâtühâ ve külle muhdesin bid'ah ve külle bid'atin dalâleh ve külle dalâletin fi'n-nâri. Ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi sallallahu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

a. Pazartesi Ve Perşembe Oruçları

«تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ عَلَى اللَّهِ
[تَعَالَى]، وَتُعْرَضُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى الْأَبَاءِ
وَالْأُمَّهَاتِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَيَفْرَحُونَ بِحَسَنَاتِهِمْ،
وَيَزِدَادُ وُجُوهُهُمْ بَيَاضًا وَإِشْرَاقًا. فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا

تُؤذُوا مَوْتَاكُمْ الْحَكِيمُ، عَنْ عَبْدِ الْغُفُورِ بْنِ عَبْدِ
الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ.

Tü'radu'l-a'mâlü yevme'l-isneyni ve'l-hâmisi alelallâhi ve tü'radu ale'l-enbiyâi ve ale'l-âbâi ve'l-ümmehâti yevme'l-cumuati fe-yefrahûne bi-hasenâtihim ve yezdâdü vücühüm beyâdan ve işrâkan fe'ttekullâhe ve lâ tü'zû mevtâküm.

Bu hadis-i şerifi geçen derste okumuştuk. Amellerin Pazartesi ve Perşembe günü Cenâb-ı Hakk'a arz olunacağını, enbiyalar ile beraber anne ve babalara da cuma günü arz olunacağını beyan buyurmuşlardı.

Onlara tabi ameller gidince ya sevinecekler ya yerinecekler. Hasenatlara karşı sevinirler kötülöklere karşı tabi müteezzi olurlar. Onun için siz Allah'tan korkun da fenalıklar yapmak suretiyle, günahları işlemek suretiyle yahut Allahu *celle ve alâ'nın* ve Peygamberimizin emirlerine muhalefet etmek suretiyle geçmişlerinizi rahatsız etmeyin, üzmeyin, eziyetlendirmeyin.

Bugünkü yine;

«تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ، فَأُحِبُّ أَنْ
يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ. هَت حَسَنٌ غَرِيبٌ، عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ.»

*Tü'radu'l-a'mâlü yevme'l-isneyni ve'l-
hâmisi fe-uhibbü en yü'rada amelî ve ene
sâimün.*

Yine Cenâb-ı Peygamber buyurdu ki;

“Ameller Pazartesi ve Perşembe günleri
Allahu Teâlâ'ya arz olunurlar.”

Üzerimizde çok melekler var. Her birisi-
nin vazifesi ayrı ayrıdır. Göz meleği, ağız me-
leği, kulak meleği, vücudun içerisindeki me-
lekler çoktur. Fakat bir de gündelik melek-
lerimiz var, hergün amellerimizi alırlar. Hergün
sabahtan ikindiye kadar bir melek vazifelidir,
ikindiden sabaha kadar ayrı bir melek vazife-
lidir. Sabah namazı ile ikindi namazında vazi-
felerini devir teslim alırlar.

Bu da yine ayrı bir şeydir ki, pazartesi ile
perşembe günlerinin melekleri de yine ayrıdır.
Onlar da pazartesiden perşembeye kadar,
perşembeden pazartesiye kadar olan hadisâtı
Cenâb-ı Hakk'a arz ederler.

Buradaki *yevme'l-isneyni ve'l-hâmis*, bu melekler pazartesi den perşembeye kadar vazife alır, o adamın amellerini, perşembe gününden de tekrar pazartesiye kadar olan amellerini Cenâb-ı Hakk'a arz ederler.

Ve Peygamber *sallallahü aleyhi ve sellem* Pazartesi ve Perşembe oruçlarını çok tutardı da, buradaki;

Fe-uhibbü en yü'rada amelî ve ene sâimün. "Benim bu amelim Cenâb-ı Hakk'a arz olunurken ben oruçlu olduğum halde arz olunmasını severim de onun için perşembe ve pazartesi oruçlarına devam ederim."

"Siz de bunu böyle yapabilirsiniz ne mutlu size!" demek. Pazartesi ve perşembenin oruçları.

«تُعْرَضُ أَعْمَالُ بَنِي آدَمَ كُلِّ يَوْمٍ اثْنَيْنِ، وَفِي كُلِّ يَوْمٍ
خَمِيسٍ. فَيَرْحَمُ الْمُتَرْحِمِينَ، وَيَغْفِرُ لِلْمُسْتَغْفِرِينَ،»

ثُمَّ يَذَرُ أَهْلَ الْحِقْدِ بِحِقْدِهِمْ. ابْنُ زَنْجُوِيَهٗ، طَب، عَنِ

«1. ابْنِ مَسْعُودٍ»

Tü'radu'l-a'mâlü benî âdeme külle yevme'l-isneyni ve fî külli yevmi hâmisin fe-yerhamu'l-müterahhimîne ve yağfiru li'l-mustağfirîne sümme yezeru ehle'l-hikdi bi-hikdihim.

Benî âdem denince bütün hepsi içine dahil.

Tü'radu'l-a'mâlü benî âdeme. “Benî Âdem'in amelleri arz olunur.” *Külle yevme'l-isneyni ve fî külli yevmi hâmisin.* “Yine pazar-tesi ve perşembe günleri Cenâb-ı Hakk'a arz olunur. *Fe-yerhamu'l-müterahhimîne.*

“Cenâb-ı Hak merhamet sahiplerine merhamet eder.”

O amellerin arz olunduğu vakitte merhamet sahiplerine yani ihsanı ikramı bol olan insanlara, acımış şuna buna herkese, bu mer-

---

(1) قوله: «وَفِي كُلِّ يَوْمٍ خَمِيسٍ» و«وَيَغْفِرُ» كَذَا عِنْدَ

طَب، وَعِنْدَ أ.ض.: «وَوَحْمِيسٍ» و«وَيُسْتَغْفَرُ».

hametli olanlara Cenâb-ı Hak da merhamet eder. Merhameti ilahiyenin celbi;

İrham turham. “Merhamet et ki merhamet olunasın.”

Binâenaleyh;

Fe-yerhamu’l-müterahhimîne. “Böyle merhamet edicilere de Cenâb-ı Hak merhamet eder.” *Ve yağfiru li’l-müstağfirîne.* “İstifgar edip Cenâb-ı Hak’tan af dileyenlere de Cenâb-ı Hak onlara mağfiret eder, dualarını kabul eder.”

Bakınız buraya dikkat ediniz!

Sümme yezeru ehle’l-hikdi bi-hikdihim.”Küsleri kendi hâline bırakır.”

Akşam hani geçmişti ya, küsleri kendi hâline bırakır, ne affa uğrarlar ne de merhamete uğrarlar. Afv-ı umumi olduğu halde o küsler müstesnadır.

Onun için *hıkıd*, küs, kinden doğuyor. İçerde bir kin var, birbirine karşı buğz var, adâvet var ondan dolayı birbirlerini sevmiyorlar ve birbirleri ile görüşüp konuşmuyorlar. Bunları Cenâb-ı Hak sevmediği için affa da onları müstesna kılıyor, “Barışsınlar ondan sonra.” diyor.

Onun için Müslümanlıkta küslüğün müddetini üç güne koymuşlar. Çünkü insanda insan olmak dolayısıyla gadap sıfatı vardır, fakat bu gadap sıfatının müddeti ancak ve ancak üç gündür. Üç gün sonra bitmeli, hatta hatta bizim koca karıların tabirince, “Örtü kuruyuncaya kadar.” derler.

Eftal olanı da geç kızıp çabuk barışmaktır. Geç kızıp, öyle her şeye kızmamak yani. Kızarsa seyrek kızar nadir kızar, fakat barışması pek çabuktur. Yani kininden çabuk geçer.

Onun için kin hiç iyi bir şey değildir.

Allah affetsin cümlemizi.

«تَعَرَّضُوا لِلَّهِ فِي أَيَّامِكُمْ، فَإِنَّ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ نَفَحَاتٍ،
عَسَى أَنْ يُصِيبَكُمْ مِنْهَا وَاحِدَةٌ، لَا تَشْقُونَ بَعْدَهَا
(2) أَبَدًا. ابْنُ النَّجَّارِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ»

---

(2) قوله: «عَسَى أَنْ يُصِيبَكُمْ» كذا في «الجامعين
الكبير والصغير» ومنهما أخذ «الكنز»، وعند أ.ض:
عَسَى يُصِيبُكُمْ؛ وقوله: «لَا تَشْقُونَ» كذا في «الجامعين

Te'arradû lillâhi fî eyyâmiküm fe innallâhe azze ve celle nefehâtin asâ en yüsîbeküm minhâ vâhidetün lâ teşkû ba'dehâ ebeden.

Te'arradû lillâhi fî eyyâmiküm, üslükû lillahi tarikahû. “Allah'ın yoluna sâlik olunuz” demek. *Te'arradû lillâhi,* “Allahu Teâlâ'nın yoluna sâlik olunuz, Allah'ın yolunda gidiniz.” demek.

Fî eyyâmiküm. “Şu muvakkat günleriniz var sizin, bu sizin muvakkat günleriniz mahdut.”

Herkes için ne yazıldıysa, ne mukadderse o kadar yaşayacak. Bir daha onun ilerisi yok. Binâenaleyh bu hayatınızın günleri içerisinde Allahu Teâlâ'nın evâmirine imtisal [edip] yolunda yürümeli.

Fe-innallâhe azze ve celle. “Çünkü Allahu *celle ve alâ*'nın bugünlerin içerisinde.” *Nefehâtin.* ”Öyle nefhaları vardır ki, öyle nefhaları vardır ki.” *Asâ en yüsîbeküm minhâ vâhi-*

الكبير والصغير» ومنهما أخذ «الكنز»، وعند أ.ض:

لَا تَشْقُوا.

detün. “Ama olur ki o nefesden bir nefes sana da isabet eder de.” *Lâ teşkû ba’dehâ ebeden.* “Ondan sonra bir daha şekavet denilen şeyi görmezsiniz.”

O nefha, o ruh, o üfürülen şeyden sana da bir nasip gelirse [hiç sıkıntı çekmezsin.]

Bugün bir efendi geldi de dedi;

“Hiç ömrümde evde iftar edemediydim. Kastettim, bu akşam iftarı evde yaptım. Fakat içimi bir sıkıntı aldı, bir türlü evde duramıyorum. Gece yarısını geçti, uyuyamıyorum da. Evde de sıkıldım duramıyorum. Dışarıya çıkmak mecburiyetini hissettim. Aldım başımı çıktım dışarıya. Bir de ne göreyim! Sema öyle bir âlem almış ki. Sema öyle bir âlem almış, ay öyle bir parlamış ki [sanki] yerdeki lambalar sönmüş. Hiç kıymeti yok, o kadar sönük. Yani güneşte lamba yandığı vakitte nasıl oluyor, ona benzemiş, yerde hiçbir şey yok. Gök öyle bir nura boyanmış, öyle bir kuvvetli bir [maneviyat vardı ki] hâlâ onun tesiri altındayım.” diyor.

Hâlâ onun tesiri altındayım diye arz ediyor bana... Bir saat evvel.

Demek o nefhalar ki Cenâb-ı Hak onu uyanıklara veriyor. Uyanıklara veriyor!

Binâenaleyh gecelerle gündüzlerin arasında çok büyük fark vardır.

Biliyorsunuz;

﴿حَمُّ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ﴾

*Hâ mîmi ve'l-kitâbi'l-mübîni innâ enzel-hü fî leyletin.*³ diyor. *Leyle*, gece. *Fî leyletin*.

“Gecede indirdim.” diyor, mübarek başka.

Innâ enzelnâhu fî leyletin. “Kur’an’ı yine leyle-i kadir dedikleri Kadir Gecesi indirdi.”

Diğer birçok âyetlerde gecenin şeyisi [değeri] çok tavsif olunur, böyle vasfolunur yani medh u sena olunur.

Onun için bu nefhalar gecede de gündüzde de vardır. *Fî eyyâmin* diyorki 24 saat. Yirmi dört saat Cenâb-ı Hakk’ın bu ruhları yaygındır. Yani güneş nasıl yaygınsa, ay nasıl yaygınsa bu da böylece yaygındır, hatta onlardan da fazla.

Yalnız bunlardan faydalanabilen insanları sayısı azdır. Bunlar ancak gönül uyanıklığına mazhar olmuş insanlara nasip olur. Geceleri

³ 44/Duhân, 1-3

uyumaz. Ama hastalıktan dolayı uyumayanlar da var, bir dertten dolayı uyumayanlar da var, bir hesap telaşesinden uyumayanlar da var, bunlar boş. Kahvehanelerde gezen, gazinolar-
da sabahlara kadar oturanlar da var, onlar değil. Allah için ibadet seccadesine oturmuş, abdestini almış, gönlünü Allah'a çevirmiş, Al-
lahu *celle ve alâ* ile meşgul gönüller bu nefha-
lardan istifade eder.

Bu nefhalardan istifade eder!

Bunların güzel vakitleri gece teheccüt vakti dediğimiz, Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in gece kalkıp da namaz kıldığı va-
kit.

Biz bunu feda ediyoruz.

Nelere?

Boş şeylere. Dünya menfaatleri için uyu-
mayı tercih ediyoruz yahut konuşmaları tercih ediyoruz.

Onun için Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* yatsı namazından sonra oturmayın de-
miş. Pek müstesna. Zor bir iş, mühim bir iş olur o zaman oturursun başka. Fakat böyle bir müşkülât olmadıkça bahaneler yapıp da gece yarılarında kadar oturmak bu nefhaların kaybı-
na zayıdır ki, bu zayıat yeter insana. Milyonlar

bunları ödemez. Ama insana laf anlatmak kadar zor bir şey yoktur.

Çünkü;

Lâ teşkû ba'dehâ ebeden. “Bundan sonra o nefhayı, o ruhu alan insan, o nefesi alan insan bir daha şekavet yüzünü görmez.” diyor.

Ne can veriyor yani! O cana can katan, ruha ruh katan bir hâl o. O hâli bir kere insan alabildi miydi o bir an için işte. Bir an için alıcı bir nefes alacak kâfi diyor. Çok da az yani okkalarla filan değil. Dünya fânidir yani bir nefes, bir nefes aldı kâfi.

Onun için insan daima uyanıklığa hazır olması lazım. İnsan kendisinin kontrolcusu olması lazım. Kendi kendinin kontrolcusu olursa;

“Bakayım ben ne haldeyim şimdi?”

Lafa dalıyor, muhabbete dalıyor, işe dalıyor, gönlüne bakıyor ki gönülden Allah çoktan gitmiş. Yok hiç gönülde bir şey. Topla kendini, istiğfar et, ama Allah diyerekten başla içinden zikrine. Konuş yine, işine devam ama için Allah ile olsun. İçini Allah ile bağlayabildin mi ondan sonrasına korkma, işte bu nefha da erişti mi bir kere [tamam ama] bu nefha uyanıklara erişir.

O uyanıklar ki gönülleri uyanık olandır. Gözü uyanık olan değil gönlü uyanık olanlara erişir. Gönlünü uyandırdın da bu nefhalardan bir nefha alabildin miydi yeter artar, yeter artar sana!

Onun için buyuruyor ki;

«تَعْلَمُونَ أَنِّي رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ، بُعِثْتُ بِرَفْعِ قَوْمٍ وَوَضَعِ
(4) أَخْرَيْنَ. ابْنُ سَعْدٍ، عَنِ مَعْبَدِ بْنِ خَالِدٍ مُرْسَلًا»

Teallemûne ennî mühtâdün büistü biraf'i kavmin ve vudi'a âharîne.

Teallemûne. "Öğreniniz." Ennî mühtâdün büistü. "Ben hidayet için ba's olundum, hidayetçiyim."

Allah tarafından sizlere sizleri hidayet yoluna ulaştırmak için Allah beni ba's etti. Bununla beraber;

---

(4) قوله: «تَعْلَمُونَ أَنِّي رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ» كَذَا عِنْدَ ابْنِ

سَعْدٍ، وَعِنْدَ أَض: «تَعْلَمُوا أَنِّي مُّهْدَاةٌ»؛ وَقَوْلُهُ:

«مُرْسَلًا» لَمْ يَذْكَرْهُ ابْنُ سَعْدٍ، لِأَنَّ مَعْبَدًا رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ صَحَابِيٌّ، وَيُرْوَاهُ مُتَّصِلًا.

Bi-raf'i kavmin. "Bir kavim yükselir."

Ne sebebiyle?

İmanları sebebiyle. Bana iman ederler, inanırlar, yolumda giderler onlar yükselir. Ref olunur, yukarıya doğru yükselir.

Ve vudi'a âharîne. "Diğerine de aşağıya indirilir."

Ne sebebiyle?

İmansızlıkları ve amelsizlikleri dolayısıyla.

Demek ki iman ve amel insanların yükselmesine sebep olur. İmandan ve amelden mahrum olmak da insanların yedi kat yerin altına gitmelerine sebep olur.

Allah esirgeye.

Ki, *ebâ ve's-tekber* diyor. İstikbar ediyor, ibadet taat yapmaktan çekiniyor.

Yine buyuruyor Efendimiz;

«تَعَلَّمُوا مَا شِئْتُمْ أَنْ تَعَلَّمُوا، فَلَنْ يَنْفَعَكُمْ اللهُ بِالْعِلْمِ
حَتَّى تَعْمَلُوا بِمَا تَعَلَّمُونَ. عد، حل، وَالْخَطِيبُ، وَأَبُو

الشَّيْخِ، عَنْ مُعَاذٍ»

Teallemû mâ şî'tüm en teallemû fe-len yenfeakümüllâhu bi'l-ilmi hattâ ta'lemû bimâ te'ellemûne.

Teallemû mâ şî'tüm. “İlimden istediğiniz ilmi öğrenin.”

İlim Cenâb-ı Hakk'ın sıfatıdır. Kendisinin nasıl hududu yoksa ilminin de hududu yoktur. Sıfatlarının da hududu yoktur yani nâmüte-nahîdir. Binâenaleyh ilmin ucunu bulmak mümkün değildir. İlmin hududu yoktur. Hatta mesela bugün çeşitli ilimler var, kaç çeşittir adını da bilmeyiz o kadar hepsinin. Bir insanın ilmini bilmeye teşhis dedikleri, bir insanın kendisini bilmeye insan gücü yetmez. Bütün etıbbâ toplansalar da şu insanın nefsinin öğrenelim diye elbirliği yapsalar öğrenmeye ömürleri de yetmez güçleri de yetmez. İnsan bir deryadır, bir âlemdir, yer gök hepsi insanın içinde mevcuttur. Bu insan bu kadar geniş olmakla beraber fikirleriyle bu insanı tetkike kalkışsalar eski öğrendikleri mâlum doktorlarımızın. Bazı noktalarda hepsi acizlerini izhar ederler. Söyledikleri şu veya bu ilaçlar da Allah'ın takdirine kalmıştır. Mutlak şekilde değildir. Allah şifa verirse verir vermezse vermez.

Ama bununla beraber siz istediğiniz bir ilmi araştırın, taallüm edin, öğrenin.

Şimdi bu ilimler tabi dünyaya ve âhirete müteallim olmasıyla ikiye ayrılır. Dünyaya ait olan ilimleri öğrendiğiniz takdirde bunlar bizimle beraber, gözümüzü biz yummakla beraber onlar da yumulur gider. Gözümüzü yumduk mu bu ilimlerin hepsi de yumulmuştur. Ondan sonra kabirde sen hendese ilmini söyle bakalım, sen doktorluk ilmini söyle bakalım, sen bilmem ne ilmini söyle bakalım diye hiçbir şey sormazlar adama. O dünyaya ait, bitti o. O sayfa kapandı. Şimdi burada âhiret ilmi olarak sorulacak. O âhiret ilminden bu dünyada ne kadar tahsil edebildiyse orada sana faydası onun olacak. Diğer ilimlerin faydası burada. Burada bitti mi, can bitti mi ruh bitti mi o da biter orada. Âhirete müteallik hiçbir şeyi yok.

Onun için;

Mâ şî'tüm en teallemû. “Neden istersen, hangi ilimden istersen onu öğren.” diyor.

İlmin de zaten, din ilminin de şubeleri çoktur. Din ilminin de şubeleri çoktur. Fakat bununla beraber herhangi bir ilim olursa olsun;

Fe-len yenfeakümüllâhu bi'l-ilmi. “O ilimle Allah sizi faydalandırmaz, menfaatlenemezsiniz o ilimle.” *Hattâ ta'melû.* “Amel etmedikçe.”

“Biliyorsun, bildiğinle amel etmedikçe o ilim sana vermez.” *Bimâ te'allemûne.* “Öğrendiğin tâlim ettiği ilimle amel etmedikçe ilimler sana fayda vermez.”

Onun için Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*;

Eûzu bike min ilmin lâ yenfa'. “Fayda vermeyen ilimden sana sığıyorum.” [buyurdu.]

Var ilim, çok, ama faydası yok.

“Ondan sana sığıyorum yâ Rabbi!”

Dili papağan ama içeride bir şey yok.

“Ondan sana sığıyorum.”

Yine buyuruyor ki;

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَعَلِّمُوهُ النَّاسَ، وَتَعَلَّمُوا الْفَرَائِضَ

وَعَلِّمُوهَا النَّاسَ، فَإِنِّي أَمْرٌ مَقْبُوضٌ، وَإِنَّ الْعِلْمَ

سَيُقْبَضُ، وَتَظْهَرُ الْفِتْنُ، حَتَّى يَخْتَلِفَ الْإِثْنَانِ فِي

الْفَرِيضَةِ لَا يَجِدَانِ مِنْ يَقْضِي بِهَا. حم، ك، ق، عَنِ ابْنِ

مَسْعُودٍ.»

Teallemu'l-kur'âne ve allimûhu'n-nâse ve teallemu'l-ferâidi ve allimûhu'n-nâse fe inni'mruün makbûdun ve inne'l-ilme seyukbadu ve tezheru'l-fitenü hattâ yahtelife'l-isnâni fi'l-ferîdati lâ yecidâni min yakdî bihâ.

Şimdi orada ilimden bahsetti, ilmin sahası geniş. Burada da;

Teallemu'l-kur'âne. “Kur'an'ı taallüm ediniz.”

Evela okumasını öğreniniz. Okumasını öğrendikten sonra maânîsini, derinliklerini inceleyiniz, öğreniniz.

Ve allimûhu'n-nâse. “Öğrenmek ile beraber onu da öğrendiklerinizi de nâsa öğretiniz.”

Yalnız o sizde kalmasın. Öğreniniz, öğrendiklerinizi diğer insanlara öğretmek için çalışınız.

Ve teallemu'l-ferâidi.

Şimdi ilim, Kur'an ilmi geniş tabi.

“Bununla beraber ferâiz olan farz olanları da, bahusus farz olanları öğreniniz, onu taallüm ediniz.”

Ve teallemu'l-ferâidi.

b. İlm-i Ferâiz: Farzlar Ve Mirasın İlmî

Ferâiz, işte 54 farz var ya. Farzları toplamışlar 54'e çıkarmışlar. 54 farz. Bir de 32 farz diye namazların farzını söylerler. Ama 32 değildir de bu farzlar da 40'a kadar çıkar da, 32 söylemişler orada. Bunları muhakkak bir müslümanın bilmesi lazım.

Akşam iki delikanlı geldi. Kapının arkasındaki karaltıdan bir de hanım olsa gerek, görmedim ama.

Hocaefendi, ille bizim nikahımızı kıy.

Oğlum sen deli mi oldun, olur mu öyle şey?

“Aman hocaefendi! Elini öpeyim ayağını öpeyim. İşte hiçbir mesuliyet gelmez sana.”

Yalvarıyor...

“Oğlum olur mu öyle şey hiç? Hadi bakalım Allah selamet versin gidin.”

E günahı senin olur ama?

Sen günah işleyeceksin de günahı benim olacak.

Allah sana selamet versin.

Şimdi nikah nasıl olur bilmiyor insan. Diyor ki hocaefendi;

“Sen aldın mı?”

Aldım.

Sen de vardın mı?

Vardım.

İşte oldu bu.

Öyle şey mi olur?

O eski, eski o. Bugün bir nikâh kıymak için, yani eskiden, bu devirden önce yani köyse köy, mahalle ise muhtara gidilir. Muhtardan bir vesika alınır, o gider köy hocasına. Köy hocası onu tasdik eder, gider mahkeme-i şeriyeden ilan çıkarılır. O ilan çıktıktan sonra nikahı kıyabilir hocaefendi.

Yoksa lâlettayin ben seni tanımam sen beni tanımazsın, almışsın bir yosmayı gelmişsin;

“Kıy bizim nikahımızı.”

Sen aldın sen de verdin, olur mu bu iş böyle?

Dünya fesada uğrar böyle şeylerle. Ama insanlar ne kadar sahtekâr. Sanki onu benim dememle iş oldu bitti zannediyorlar.

Bu nikâh da ilan şart derler. Eski zamanda mesela davul çalınırmış, def çalınırmış ilan edilirmiş ki bununla bu evleniyor bilin diyerekten.

E sen bu bilme olmadan, senin kim olduğunu kimse bilmeden kıyılan nikâh nikâh olur mu ya?

Belki bu başkasının bir karısı, almışsın gelmişsin buraya.

Olur mu?

Ve teallemu'l-ferâidi. “Farzları da bilin.”

Farzlar nedir?

Nikahın çok geniş hududu var. Nikahın çok uzun meseleleri var. Mesela sütlük var ya, süt kardeşlik. Süt kardeşlerden mesela diğer kardeşin evlenmesi câiz değilken, bunu bilmek lazım. Gelirsin bir süt kardeşini alırsın, biz bununla evleneceğiz dersin.

İşte bulduk bir hanım.

Olur mu?

Ferâiz, işte bileceksin ki süt kardeştir, bununla olmaz.

Süt kardeş nasıl oluyor?

O da ayrı bir ilim onu da öğrenmek lazım.

Akrabandan birisi olur, onunla sen evlenemezsin. Halbuki alayım diyerekten istiyorsun. O da olmaz. Bunları da bilmek lazım ancak.

Ve teallemu'l-ferâidi. “Ferâizi bileceksin.”

Namazın farzları var onları bileceksin, abdestin farzları var bileceksin, guslün farzları var onu bileceksin. İmanın farzları var onları da bileceksin.

İmanın farzını bilmeden, *lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* oldu mu?

Oldu ama onun arkasını da yine öğrenmek şartıyla olur o. Bunları öğrenmeden onlar hep noksandır.

Ve allimûhu'n-nâse. “Bu ferâiz ilmini hem öğrenin hem de öğretin.”

Bu ferâiz iki kısma bölünür. Bir de miras taksimi vardır, ferâiz diye ona da derler. Miras taksimi ferâiz bir ilimdir ayrıca. İlmin de yarısıdır hem de. İlmin yarısı ferâizi bilmektedir.

Miras taksimi nasıl olacak bakalım?

Anam öldü babam öldü, nasıl ayırılım bunları?

Buradaki bana ne düşer ona ne düşer?

Kardeşler, kardeşin kardeşi var, bilmem bir sürü akraba-i taallukât var. Bu taksim olacak. Bu taksimi bilmek ilmine ferâiz ilmi derler.

“Bu ilmi de öğreniniz.” *Ve allimûhu'n-nâse.* “İnsanlara da öğretiniz.” *Fe-inni'mruün.*

“Çünkü ben bir kimseyim ki.” *Makbûdun.*

“Ben de sizin gibi bir beşerim. Sizin içinizden bir gün ben de alınacağım.”

Siz nasıl birer birer gidiyorsanız ben de içinizden ayrılacağım. Bu ilimleri bilmeden size bildirmeden gidersem yahut siz de bunu benden öğrenmeden gidersem tabi acınırım demiş.

Ve inne'l-ilme se-yukbadu. “Benim alındığım gibi ilim de alınacak bir gün.”

İlim de sizin elinizden alınacak.

Se-yukbadu. “İlim de gidecek elinizden.”

Ve tezheru'l-fitenü. “Ondan sonra fitneler zuhur edecek.” *Hattâ yahtelife'l-isnâni fi'l-ferîdati lâ yecidâni min yakdî bihâ.* “Hatta o kadar ki bu farz mıdır vacib midir sünnet midir diye ihtilafa düşecekler de, hayır öyle değil böyledir diyecek adam bulamayacaklar.”

Fitneler zahir olacak, insanlar arasında ihtilaflar çıkacak. Sen gerek miras meselesinde gerek ferâiz meselesinde farz mıydı vacib miydi sünnet miydi diye ihtilafta arabulucu bulunmayacak ortada.

Allah muhafaza etsin.

c. Tevazu Ve Saygı

Yine buyuruyor Efendimiz;

«تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ، وَتَعَلَّمُوا لِلْعِلْمِ السَّكِينَةَ وَالْوَقَارَ،
وَتَوَاضَعُوا لِمَنْ تَعَلَّمُونَ مِنْهُ. طس، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

*Teallemu'l-ilme ve teallemû li'l-ilmi's-
sekînete ve'l-vekâra ve tevâdaû li-men teal-
lemûne minhu.*

Teallemu'l-ilme. “İlmi tallüm ediniz, öğ-
reninizi.” *Ve teallemû li'l-ilmi's-sekînete
ve'l-vekâra.* “İlmi öğrendiğiniz vakitte ilimle
beraber vakar ve sekineti de öğreniniz.”

Yani ilimle olgunluk taslayıp da gurur ge-
tirmeyin kendinize. Vakar ve sekinet sahibi
olunuz.

Ve tevâdaû li-men teallemûne minhu.
“İlmi taallüm ettiğiniz adama karşı da müte-
vazi olunuz.”

İlmi öğrenmek istediğiniz adama karşı da
mütevazi olunuz. Ona karşı da böbürlenme-
yin, büyüklük taslamayın. Lazım gelen hürmet
ve saygıyı da gösteriniz. Ki tevâzu bunu icab
ettirir. Hürmet ve saygıyı icab ettirir. Hürmet
ve saygıyı gösteremeyen insan mütevazı değil
mütekebbir olur.

Yine buyuruyor Efendimiz;

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَاقْرَأُوهُ وَارْقُدُوا. فَإِنَّ مَثَلَ الْقُرْآنِ
لِمَنْ تَعَلَّمَهُ فَقَرَأَهُ وَقَامَ بِهِ، كَمَثَلِ جِرَابٍ مَحْشُورٍ
مِسْكَ، يَفُوحُ رِيحُهُ فِي كُلِّ مَكَانٍ؛ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهُ
فَيَرْقُدُ وَهُوَ فِي جَوْفِهِ، كَمَثَلِ جِرَابٍ أُوْكِيَ عَلَى
مِسْكِ. تَحَسَّنْ، ن، ه هب، حب، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

*Teallemu'l-kur'âne ve akraûhu ve'rkudû
fe-inne mesele'l-kur'âni li-men teallemehû
fe-karaehu ve kâme bihi ke-meseli cirâbin
mahşüvvin misken yefûhu rîhuhu fî külli
mekânin ve mesele men teallemehu fe-
yerkudü ve hüve fî cevfihi ke-meseli cirâbin
ûkiye alâ miskin.*

Teallemu'l-kur'âne. “Kur'an'ı öğrenin,
taallüm edin.”

Ama çok acayip, bilmem geçen ki derste ben, bir kardeş vardı böyle karşımda. Bu kardeş 20 küsur sene evvel müslüman olmuş bir ermeni vatandaştır. Bir ermeni vatandaş 20 sene evvel müslüman olmuş, onun ismini de Zahid diyerekten ben koymuştum. Baktım şurada oturuyor ama sakalı tam hoca sakalı.

Evvela tanıyamadım bir hoca zannettim, sonra baktım ki o ermeni vatandaş.

Oturdu burada. Ders bitti, cüzler dağıtıldı o da aldı bir cüzü güzelce hatmini yaptı ama çok kimseler dağıldı. Kur'an okumasını bilmeyen kimseler Kur'an okumadan gittiler.

Okuyamıyorlar!

Ama nasıl olur ki bir memlekette ermeni bir kardeş Kur'an okumasını öğrenebilsin de, anası müslüman babası müslüman, müslüman memleketinde yetişmiş bir vatandaş bir müslüman kardeş Kur'an'ını okuyamasın?

Kur'an'ını okuyamasın!..

şimdi bugün bu ilmin bolluğunda Kur'an'ı okuyamamak kadar vebal yoktur. Okuyanların okuduğuda okuma sayılmaz. Öyle zoru zoruna okunan Kur'an Kur'an değildir. Kur'an'ı güzel okumak lazım, kekeleymeden okumak lazım.

şimdi mesela İmam Hatip mekteplerinde çocuklara Kur'an ezberlettiriyorlar. Çocuk bir kere kekelerse onu geçirmiyor.

Niçin?

Sıkı ezberlesin.

İlerde imam olacak mihraba geçecek. E kekeleyerek bellenen şey sonra daha çok ke-

kelenir olmaz. İyice öğrenecek iyice belleyecek, üzerine iyi düş.

Halbuki Kur'an'ı bugün [herkes öğrenebilir.]

Akşam bizde bir misafir vardı ya, o misafir efendi işte 90'a yakın bir adamcağız. Eskiden evkaf memuruymuş tekâüd olmuş. Nur yüzlü bir adam. Ben alnına baktım da yani ben bile imrendim adamın yüzünün güzelliğine. Alnı hiç kırışksız parıl parıl ötüyor. Yanaklarda öyle parıl parıl ötüyor. O yaştaki insanın yani alnının yüzünün öyle parlaklığı bir devlet.

Nurdur bunlar!..

Babası askeriye miralaymış. Bursa'da ve başka memleketlerde birçok kimselere hocalık yapmış. Güzel yazı yazmasını da bilirmiş, bu da biliyor, bana çok güzel yazılar yazar. Babası da güzel hattat imiş;

﴿لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

*Lâ tahzen innallâhe me'anâ*⁵ âyet-i kerimesini bir levha olarak yazmış.

Bir hattata göstermişler, “Maşallah!” demiş, “Ne güzel yazmış! Ama harekesini yan-

---

⁵ 9/Tevbe, 40

lış koymuş. Keşke bu bir hafız olaydı da bunu okumasını bilirdi, o zaman [doğru yazardı].” demiş.

Tahsen yerine *tuhsen* yazmış, üstünün yerine ötre koymuş.

Kulağına gitmiş, “Ben hafız olurum ben.” demiş.

Demişler ki;

“Yahu yaşın ta 50'yi geçmiş.”

“Olacağım!” demiş.

Dokuz ayda hafız olmuş ve Şevkiye Camisi'nde paşasının mukabelesini okumuş.

Adamcağız söyledi biz de dinledik. Olanlar çoktur, 50 de 60 da hafız olanlar çok. İlmi öğrenenler yine çoktur.

Onun için Allah hepimizi affetsin. Bu mübarek gecede ilmin, Kur'an'ın kıymetini bilip üzerine düşerekten onun layık-ı veçhile okumaya çalışan bahtiyarları zümresine hepimizi ilhak buyursun. Öyle günde 5 dakika 10 dakika, yarım saat şöyle yüzüne bakmakla Kur'an öğrenilmez. O çocuk 6 ayda 9 ayda ezberleyebiliyor da, biz seneler geçiyor hâlâ okuyamıyoruz.

Bu acı bir şeydir yani!

Dünyayı ama papağan gibi dünyaya sarılıyoruz, dünyanın her şeyi hepimiz de mukad-dem, önde, Kur'an'a gelince geride. Olmaz, müslümana yakışmaz.

Onun için yine Efendimiz buyuruyor ki;

Teallemu'l-kur'âne. “Kur'an'ı okuyunuz da öğreniniz de.” *Ve akraûhu.* “Onu tehec-cüdde okuyunuz.”

Burada teheccüd lafzı yok ama müfessir-ler onu da oraya koymuşlar.

Teheccüdde okuyunuz. Gece kalktığın va-kitte Yasin okuyacaksın, Amme'yi okuyacak-sın, Duhan'ı okuyacaksın. Hafız isen bütün sûreleri okuyacaksın.

Bizim burada bir kardeş hafız var, çok güzel okuyor Kur'an'ı. Ezberlemiş güzelce. Hatimle işte hatimle kıldırın kadeşlerin nasıl akıyor ağızlarından Kur'an. E bunun saklı bir yeri yok ki! Hepsi bu kafanın içerisinde Allahu Teâlâ'nın fazlıyla sokulmuş, yağ gibi gidiyor oradan. Maksat oraya bir kere onu sokabil-mek.

Onun için;

Teallemu'l-kur'âne ve'kraûhû. “Bu da ancak okumakla olur.”

Kim bilir, o hafıza sorsak sen bunu ezberleyinceye kadar kaç defa okudun?

Sayısını bilmez. Mütemadiyen tekrarlıyordu onu, mütemadiyen gece gündüz okuya okuya okuya, tekrarlaya tekrarlaya tekrarlaya o nakşoluyor kafaya. Nakşolunduktan sonra mermere yazılmış, demirin üzerine işlenmiş gibi silinmez artık bir daha.

Silinmez!

Ve akraûhu ve'rkudû. “Okuyun da öyle yatın.”

Okuyun da öyle yatın! Şimdi aşağıda gelecek ne kadar okumamızın lazım geldiğine dair.

Fe-inne mesele'l-kur'âni. “Kur'an'a bir misal veriyor şimdi.” *Li-men teallemehû.* “Onu öğrenen insanın misali” *Fe-karaehu.* “Aynı zamanda da okuyor.”

Öğrendi ama [okumaya] devam ediyor.

Ve kâme bihi. “Namazlarında okuyor, emrine imtisal ediyor.”

Ve kâme bihi dediği burada, hem namazda okumak hem de emirleri neyse onları tutmak şartıyla *ve kâme bihi.*

Ke-meseli cerâbin mahşüvvin miskan.

Cerâb, dağarcık ve emsali bir kap. İçine misk denilen koku doldurulmuş. *Yefûhu rîhu-hu fî külli mekânin*. “Açıkta kokusu böyle yayılıyor etrafa.”

Gayet güzel bir koku, ki bu Kur'an'ı okuyan, öğrenip de okuyan insanın misâli budur.

Ve meselü men teallemehu fe-yerkudü ve hüve fî cevfihi. “Okumuş Kur'an'ı, teallüm etmiş ama okumuyor ve amelde etmiyor. *Fe-yerkudü*. “Hemen yatıp uyuyor.” *Ke-meseli cirâbin*. *Cirâb*, o da bir kap, koku kabı. *Ûkiye alâ miskin*. “İçinde misk var ama sıkı sıkı kapanmış ağzı.”

Sıkı sıkı kapanmış ağzı, koku dışarıya çıkmıyor. Koku içeride var, Kur'an koku yayıyor, Kur'an'ın kendisi kâfi. Ama kapanmış ağzı dışarıya vermiyor koku. Okumayanların hâli de böyledir. Yahut amel etmeyenlerin de hâli böyledir.

d. Kur'an'ı Öğrenmenin Önemi Ve Teşvikleri

Yine buyuruyor;

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ وَاتْلُوهُ، فَإِنَّ اللَّهَ جَازِيكُمْ عَلَى
تِلَاوَتِهِ بِكُلِّ حَرْفٍ عَشْرَ حَسَنَاتٍ. أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ:
﴿الْم﴾ حَرْفٌ. ابْنُ الضَّرِيْسِ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ.»

Teallemu'l-kur'âne ve'tlûhu fe-innallâhe câzîküm alâ tilâvetihi bi-küllî harfin aşra hasenâtin e mâ innî lâ ekûlü elif lâm mîm harfün.

Teallemu'l-kur'âne. “Siz Kur'an'ı taallüm ediniz, öğreniniz.” *Ve'tlûhu.* “Ve onu okuyunuz.”

Öğrenmekle kalmayınız yani okuyunuz.

Fe-innallâhe câzîküm alâ tilâvetihi bi-küllî harfin aşra hasenâtin. “Çünkü her harfine 10 hasene verilecektir.”

Bu suretle okuyunuz ki her harfine, kelimesine değil, harfine 10 sevap var.

E mâ innî lâ ekûlü elif lâm mîm harfün. “Elif Lam Mim var ya. Buna ben bir harf demem.”

Bunu bir harf zannetmeyiniz. Bu bir kelimedir. Elif ayrı, Lam ayrı, Mim ayrı. Elif'e 10 sevap, Lam'a 10 sevap, Mim'e 10 sevap. Okuyucuya göre bu yüz misline kadar artar.

Yine buyuruyor ki Efendimiz;

(، وَتَعَاهِدُوهُ، وَتَغْنُوا 6 «تَعَلَّمُوا كِتَابَ اللَّهِ، وَاقْتَنُوهُ»
 بِهِ. فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَفْصِيًّا مِنْ
 صُدُورِ الرَّجَالِ مِنَ الْمَخَاضِ فِي الْعُقْلِ. ش، حم،
 وَمُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ، ح، ط، هب، عَنْ عَقْبَةَ ابْنِ
 عَامِرٍ.»

*Teallemû kitâballâhi ve'ttekinûhu ve
 teâhedûhu ve teğannav bihi fe ve'l-lezî nefsi
 muhammedin bi-yedihi le-hüve eşeddü te-
 fessîyen min sudûri'r-ricâli mine'l-mehâdi
 fi'l-ukuli.*

Kitabullah, Kur'an-ı Azîmüşşân.

Teallemû kitâballâhi. “O Allahu Teâlâ'nın kitabı olan Kur'an-ı Azîmüşşân'ı taallüm ediniz, öğreniniz.” *Ve'ttekinûhu.* “Ondan ittika ediniz, sakınınız.”

Günahlara karşı korununuz, onu okumak suretiyle [dünyalık kazanmaya] âlet etmeyi-

---

(6) قوله: «وَاقْتَنُوهُ» كذا عند ن، طس، در، وعند أ ض:

«وَاقْتَنُوهُ».

niz. Onu günahlardan korunmak suretiyle hükmüne razı olunuz ve onunla âmil olunuz.

Ve teâhedûhu.

Taâhhüt, ahdini yenilemek.

“Ahdini yenilemek suretiyle daima tekrar edip okumak.”

Öğrendim artık, ne yapayım artık işte dursun burada. Biliyorum okumasını.

Olmaz. Daima tekrarlayacaksın, ahdini tekrarlayacaksın.

Ve teğannev bihi. “Okurken de gayet hazin bir şekilde, insanların yüreğini yakacak şekilde okuyacaksın.”

Ama sakın bunu musikî şinasların musikî şeylerine uydurarak okuduklarını zannetmeyiniz. Bu okuyuş tecvid kaidelerine riayet ile, tecvide uygun bir şekilde okuyunuz. Gınâ denilen tecvittir. Tecvidin dışarısına çıkıldı da makamlara uyduruldu mu o Kur’an’lıktan çıkar. Hatta okuyan çok büyük felaketsel uğrar.

Allah esirgeye.

Şimdi Efendimiz’in kasemi.

Fe-vellezî nefsü muhammedin bi-yedihi.

“Muhammed *sallallahu aleyhi ve sellem*’in

nefsi yed-i kudretinde olan Allahu *celle ve alâ*'ya kâsem ederim ki.”

Yemin ediyor.

Le-hüve eşeddü tefessîyen min sudûri'r-ricâli. “O ricalin sadırlarından öyle çabuk kaçır ki.”

İnsanların sadırlarına yani içlerinden öyle çabuk kaçır ki!

Mine'l-mehâdi fi'l-ukuli.

Mehâd diye beş yaşına girmiş deveye diyorlar. Tam genç yani.

“Tam genç devrinde o deve kazığından kurtulduğu vakitte nasıl kaçarsa, tutmak mümkün olmaz bir daha, [Kur'an da] öylece kaçır insanların içinden.”

Okumazsan, okumaya devam etmezsen okuduğun fayda vermez, boşa gider onlar.

Yine buyuruyor;

(بِهِ الْجَنَّةَ قَبْلَ أَنْ ۗ تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، وَسَلُّوا اللّٰهَ) ۗ
يَتَعَلَّمَهُ قَوْمٌ يَسْأَلُونَ بِهِ الدُّنْيَا. فَإِنَّ الْقُرْآنَ يَتَعَلَّمُهُ
ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ: رَجُلٌ يُبَاهِي بِهِ، وَرَجُلٌ يَسْتَأْ كُلُّ بِهِ،
وَ رَجُلٌ يَقْرَأُهُ لِلّٰهِ. ابْنُ نَصْرِ هَب، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.»

*Teallemu'l-kur'âne ve selüllâhe bihi'l-
cennete kable en yeteallemehu kavmün
yes'elûne bihi'd-dünyâ fe-inne'l-kur'âne ye-
teallemühu selâsetü neferin raculün yübâhî
bihi ve raculün yes'te'kilü bihi ve raculün
yakrauhu lillâhi.*

*Teallemu'l-kur'âne. Kur'ân-ı Azimüşşan'ı
taallüm ediniz, öğreniniz.” Ve selüllâhe bi-
hi'l-cennete. “Ve Kur'an'ı okumakla Allah'tan
cenneti isteyiniz.”*

Cennet bir güzellik yeridir ama rızauallah
[yeridir], oraya ancak Allah'ın razı olduğu kul-
lar girebilir.

---

(7) قوله: «وَسَلُّوا اللّٰهَ بِهِ الْجَنَّةَ» كَذَا فِي «الْجَامِعِ

الْكَبِيرِ»، وَ «الْكَنْزِ» بِوَجُودِ لَفْظِ الْجَلَالَةِ «اللّٰهُ» فِي

النَّصِّ، وَعِنْدَ أَضْ، بَدُونَ لَفْظِ الْجَلَالَةِ.

“Allahu Teâlâ'nın razı olduğu kulların gireceği yeri Allah'tan isteyiniz.”

Yani siz de Allah'ın razı olduğu kulları arasına giriniz ki oraya girebilesiniz. Çünkü orası herkesin yeri değil.

Ve selüllâhe bihi'l-cennete. “O Kur'an ile Allah'tan cenneti isteyiniz.” *Kable en yeteallemehu kavmün yes'elûne bihi'd-dünyâ.* “Dünyayı isteyen bir kavim gelecek. O kavim gelip öğrenmeden evvel siz Kur'an'ı Allah için öğreniniz ve cenneti isteyiniz. Sonra o kavim gelecek de o Kur'an ile dünyayı isteyecekler, dünya için öğrenecekler onu.” *Fe-inne'l-kur'âne yeteallemühu selâsetü neferin.* “Kur'an'ı üç kişi öğrenir.”

Kur'anı öğrenenler üç sınıfa bölünür. *Selâsetü nefer* dediği üç kısım.

Racülün. “Birisi öğrenir Kur'an'ı.”

Niçin?

Yübâhî bihi. “Onunla iftihar etsin, övünsün.”

Benim gibi hafız mı var?

Benim gibi okuyucu mu var?

Benim gibi sesi güzel, kendi güzel, Kur'an'ı güzel kimse mi var?

İftihar ediyor, birisi okuyor, “Ha, o da okumak mı?” diyor. Bak olamadı, onu okutuyorsun onu da beğenmiyor. Kendisi onunla iftihar ediyor. Güzel okuyor, eh Allah da ses vermiştir, güzellik de vermiştir. Makamı da güzeldir, kendisi de güzel okuyor ama o iftihar ediyor. İftihar edince huduttan dışarıya çıkıyor.

Ve raculün. “İkincisi de yine öğrenir.”

Niçin?

Yes'te'kilü bihi. “Onunla karnını doyursun için.”

Menfaati, dünyası için öğreniyor. Geçim derdi diyor. Öğreneyim, bir yere imam olurum, bir yere müezzin olurum. Bir de vâiz olursam daha âlâ diyor çalışıyor. İkinci parti.

Ve raculün yakrauhu lillâhi. “Üçüncü bir adam yalnız Allah için çalışıyor öğreniyor.”

Makbul olan bu. Yalnız Allah için çalışıyor öğreniyor ve onu okuyor. Namazını kılıyor, geceleri okuyor, gündüzleri okuyor, hiç kimseye maksadı yok, bir gayesi yok. Belki onun hafız olduğunu, okuduğunu bilen de yok belki. Allah için okuyor.

Yine buyuruyor;

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، وَاقْرَؤُوهُ، وَاقْرَؤُوا مِنْهُ مَا تَيْسَرَ،
فَوَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، لَهُوَ أَشَدُّ تَفْصِيًّا مِنَ الْإِبْلِ
الْمُعَقَّلَةِ، تَعَلَّمَنَّ أَنَّهُ مَنْ قَرَأَ خَمْسِينَ آيَةً فِي لَيْلَةٍ لَمْ
يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ، وَمَنْ قَرَأَ بِمِئَةِ آيَةٍ فِي لَيْلَةٍ
كُتِبَ مِنَ الْقَانِتِينَ، وَمَنْ قَرَأَ بِمِئَتِي آيَةٍ فِي لَيْلَةٍ لَمْ
يُحَاجَّهُ الْقُرْآنُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ، وَمَنْ قَرَأَ بِخَمْسِمِئَةِ آيَةٍ
فِي لَيْلَةٍ إِلَى أَلْفِ آيَةٍ أَصْبَحَ وَلَهُ قِنْطَارٌ مِنَ الْجَنَّةِ.
(8) ابْنُ نَصْرِ، عَنِ أَنَسِ (

*Teallemu'l-kur'âne ve'kraûhu ve'kraû
minhu mâ teyessera fe-ve'l-lezî nefsü mu-
hammedin bi-yedihi le-hüve eşeddü tefessı-*

(8) قوله: «تَعَلَّمَنَّ» فِي «الْكَنْزِ»: تَعَلَّمُوا، وَفِي «الْجَامِعِ

الْكَبِيرِ»: تَعَلَّمُونَ؛ وَعِزَّ الْحَدِيثُ هُنَا نَقْلًا عَنِ

«الْكَنْزِ» لِابْنِ نَصْرِ. وَهُوَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ نَصْرِ

بْنِ الْحِجَاجِ الْمَرْوُزِيِّ؛ وَعِزَّاهُ فِي «الْجَامِعِ الْكَبِيرِ»

لِابْنِ الضَّرِيرِ.

yen mine'l-ibili'l-muallakati ta'lemunne en-nehû men karae hamsîne âyeten fî leyletin lem yükteb mine'l-ğâfilîne ve men karae bi-mietin âyeten fî leyletin kütibe mine'l-kânitîne ve men karae bi-mietey âyeten fî leyletin lem yühâccehu'l-kur'ânü tilke'l-leylete ve men karae bi-hamsi mieti âyetin fî leyletin ilâ elfi âyetin asbeha ve lehu kıntârun mine'l-cenneti.

Teallemu'l-kur'âne. “Kur'an'ı taallüm ediniz, öğreniniz. *Ve'kraûhu.* “Okuyunuz ama.”

Öğrenip de kalmayınız, okuyunuz.

Fakat insanlar tabi muhtelif, herkesin hafız olması mümkün değil. Herkesin hafız olması mümkün değil onun için;

Ve'kraû minhu mâ teyessera. “Kolayına geleni hangisi ise onu oku, öğren, namazını onunla kıl.”

Mesela en kolayı *Kulhüvallah* var. Mesela kısa sureler, Amme'den aşağı doğru kısa sureler. Bunları herkesin bilmesi lazım. Bunlarla Kur'an okunur. Ama büyük sûreleri, büyük şeyleri herkes belleyemez. İşi müsait değildir, zamanı müsait değildir, öğrenememiştir.

Onun için mûzurdur ama küçüklerini muhakak bilecek.

Mâ teyessera. “Kendisine nasıl kolay geliyor öğrenebiliyorsa onları öğrenip okuyacak.”

Mesela *Kulhüvallah*’ı öğrenmiş, oku da dur *Kulhüvallah*’ı. Bin, 10.000 oku. Mesela Beyazıd-ı Bestami hazretleri 10.000 tane okurmuş her gün.

Niçin?

Belki okumak bilmiyordu. Evliya olmak için okumak olması şart değil.

Yine kasem ediyor Efendimiz.

Fe-vellezî nefsü muhammedin bi-yedihi. “Nefsim yed-i kudretinde olan Allahu *celle ve alâ*’ya kasem ederim ki.” *Le-hüve eşeddü tefessıyen mine’l-ibili’l-muallakalti.* “Bu Kur’an, bağlanmış bir devenin çözüldüğü vakitte ipini koparıp kaçtığı vakitte nasıl kaçarsa insanın içinden öyle süratle gider.”

Yahu ben bunu dün biliyordum be.

Ne oldu bana?

İşte gitti.

Okumadın, devam etmedin. Okumasına devam etmediğin için gitmiştir.

Ta’lemunne. “Onu öğreniniz.”

Şimdi haber olarak.

*Innehû men karae hamsîne âyeten fî ley-
letin.* “Gece yatarken bir insan Kur’an’dan 50
âyet Kur’an okursa.” *Fî leyletin.* “Bir gece-
de.” *Lem yükteb mine’l-ğâfilîne.* “O adama
gafillerdendir diye yazılmaz deftere.”

En aşağıya 50 âyeti okumak. En aşağıya
50 âyet. Eğer Kur’an okumasını bilmiyorsa
Kulhüvallah 4 âyet. On tanesi 40 tane, 12-13
tane okursa 50 âyetin yerine denk gelir o da.
Okumak bilmeyen için onun için her namazın
arkasından en aşağı 11 tane *Kulhüvallah*’ı
okumayı tavsiye ederler. Mevtalara da okur-
ken 11 *Kulhüvallah*’ı okumayı tavsiye ederler.

Mevtanın başına gittin, e herkes Yasin’i
okuyamaz, Kur’an’ı hatim edemez. Öyleyse 11
defa *Kulhüvallah*’ı okursun, *Kuleûzüleri* okur-
sun, onun ruhuna hediye edersin.

İki;

*Ve men karae bi-mietin âyeten fî ley-
letin.* “Bir gecede 100 âyet okuyacak olursa.”
Kütibe mine’l-kânitîne. “Yüz âyetiokuyacak
olursa bu da kânitîn olarak yani gece ibadet-
lerine devam eden insanların arasına yazılır.”
Ve men karae bi-mietey âyeten fî leyletin.
“Eğer bir gecede 200 ayet okursa.” *Lem*

yühâccehu'l-kur'ânü tilke'l-leylete. “O gece artık Kur'an ona hasım olmaz.”

Yani hakkını ifâ ettin, vazifeni yaptın der.

Demek ki bakınız çok mühim ha! Kur'an'ı öğreneceksin her akşam da hiç olmazsa 200 âyete yakın okuyacaksın. Elli okursan da olur ama, 100 okursan da olur ama, 200 okursan daha âlâ. Ki, aşağı yukarı iki cüz eder. Sûre-i Bakara ikibuçuk cüz.

Ve men karae “Şimdi eğer okursa.” *Bi-hamsi mieti âyetin fî leyletin.* “Beşyüz âyet.” *İlâ elfi âyetin.* “Beşyüz âyetten 1000 âyete kadar okursa.”

Altı bin âyet olduğuna göre, altı da birisini okursa yani günde aşağı yukarı beş cüz okursa demek.

Asbeha. “Sabaha dahil olur.” *Ve lehu kıntârun mine'l-cenneti.* “Ona cennetten çok kıntar [verilir.]”

Kıntar burada ölçü değil derece manasındadır. Kıntar bir ölçüdür ama maksat ölçü değil derecedir.

“Cennette kendisine yüksek dereceler verilir.”

Beş yüz âyetten 1.000 âyete kadar okumayı bize teşvik ve terğip buyuruyorlar Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri.

Onun için her akşam beş cüz okumak hafızlar için bir, birbuçuk saat. Hafız olmayanlar için iki, ikibuçuk saat. Ama lafa gelince biz iki saat de konuşuyoruz dört saat de konuşuyoruz. E Kur'an okumaya gelince uyku basıyor, gaflet basıyor yatıyoruz aşağıya. Okuyamıyoruz, gaflet bastı diyoruz.

O kalbin kararmasından ileri gelir. Kalbi karardı mı insanın okurken lezzet alamaz, tat alamaz ve binâenaleyh gaflet basar, uykusu gelir okuyamaz kalır. Kalpler uyanık olsa, o nefhalardan nefha almış olsa sabahlara kadar da uyumaz, okumaya [devam eder]. Bu gece için. Gündüzün ki başka gece bu vazifeyi yapacak.

Onun için Hz Âs'ın oğlu Abdullah çok meraklıydı, hergün oruç tutuyor. Hergün oruç tutmakla beraber her gece sabaha kadar da uyumuyor ibadetle geçiriyor. Hergün de bir hatim yapıyor. Hergün Kur'an'ı bir hatim ediyor.

Efendimiz duydu, çağırdı;

“Ne yapıyorsun?” dedi.

Hergün oruçluyum, hergün sabaha kadar ibadet ederim, hergün de bir hatim yaparım.

“Olmaz öyle!” dedi. “Ayda bir yeter!” dedi.

“Ama ben gencim.” dedi, “Çok okuyorum.”

“E 15 günde bir.” dedi.

“Yok.” dedi, “Yine az gelir bana.”

Derken en nihayet yedi günde bir dedi. Fazlası yok, yedi günden aşağıya inme dedi.

E üç günde de okuyabiliyoruz bir günde de okuyanlar var ama Efendimiz razı olmuyor. Bir haftada bir kere yeter demiş.

Sonra Abdullah ihtiyarlamış. İhtiyarlayınca hergün hatmi yapmaya, oruç tutmaya, namaz kılmaya gücü yetmemiş. “Ah!” demiş, “Keşke ben Resûlullah'ın o bana olan kolaylıklarını o zaman kabul etseydim de şimdi bu kadar üzülmezdim ve ezilmezdim.” diyerekten bir şeyde [pişmanlıkta] bulunmuş.

«تَعَلَّمُوا الْيَقِينَ كَمَا تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، حَتَّى تَعْرِفُوهُ»

فَإِنِّي أَتَعَلَّمُهُ. حل، عَنْ ثَوْرِ بْنِ يَزِيدَ مُرْسَلًا.

Teallemu'l-yakîne ke-mâ teallemu'l-kur'âne hattâ ta'rifûhu fe-innî eteallemühu.

e. Yakîn Ve İman Arasındaki İlişki

Ha şimdi bakınız; yakînin kitabı yok ilmi kitabı var. Hangi kitabı istersen okursun o kitaptan o ilmi öğrenirsin. O ilmi öğrenirsin ama yakînin kitabı yok. İلمي yakînin kitabı yok. Onu okuyasın da ondan “Ha şöyle olacakmış.” diyerekten bir şeyi öğrenesin, bu yok.

Onu nerede bulacak?

İlmün. “O ilim bir ilimdir ki” *Lâ şekke fîhi.* “Onda katiyyen şek ve şüphe olmaz.”

Bu lugatın mânası.

İnde ehli'l-hakikati ru'yetü'l-iyân bi-kuvveti'l-imân. “İman ne zaman kuvvetlenirse apaçık göreceksin. Apaçık gördüğün imanın kuvveti zamanında erişirsin o yakîne.”

İman kuvvetlenir aynen görürsün yani. Öyle perde ile yahut vasıtayla değil aynen görürsün.

Ne ile?

Bi-kuvveti'l-imân. “İmandaki kuvvet sana onu aynen gösterir.”

O görmeye nâil olduğun vakit sen de yakîn hasıl olmuştur.

E bunu nasıl yapacağız?

Çalışacağız, Allah yolunda çalışınca Allah da gösterir inşaallah.

Bizim rahmetlik hocamız bunu bize şöyle tavsif ediyordu. Oğlum yakîn üçtür diyordu.

Birisi, işte bir proje çizerler, bir resmini yaparlar, buna derler ki baklava. Bak bu baklavadır.

Gördün mü resminde?

Eh gördüm.

Bir de baklavacı dükkanının önünden geçerken, “Ha ben sana bir göstermiştim ya hani.

Bir resim yapmıştım baklavayı tarif etmiştim.

Evet.

İşte buna derler.

O [resim] *ilme’l-yakîn* oldu, ha gördün baklavayı, şimdi *ayne’l-yakîn* oldu.

Gel gel şuraya girelim de şundan bir de ye de gör bakalım.

Bak, tatlıcı ver bize yarım kilo bir kilo baklava.

Ye bakalım oğlum.

O tatlı bir şey!

Hah, şimdi oldu *hakka’l-yakîn*. Baklavayı sen öğrendin artık.

Baklavanın ne olduğunu öğrendin mi?

Evet öğrendim.

Hah, işte şimdi imandaki kuvvet dolayısıyla yakînin bu hâle gelirse; hem okudun, hem

gördün, hem de tattın tadını artık, anladın onu. Hah bu iyân, sende içten hasıl olan bu iyân ile [görürsün.] Bu da imanın kuvveti ile olacak.

İmanın zayıfı var kuvveti var. Zayıfta bu olmaz. Kuvvetli iman da ne zaman hâsıl olursa o zaman olur.

Şimdi mesela, “Hocaefendi iman ayrı amel ayrı.” [diye sorarsan,] şüphe yok, kimse itiraz etmez. İman da ayrı amel de ayrı. *Lâ ilahe illallah* ayrı namaz kılmak, oruç tutmak ayrı.

Can ayrı ceset ayrı değil mi?

Can ayrı ceset ayrı, ikisi birbiriyle aynı olur mu?

Olmaz, ayrı.

Fakat can varken hareket vardır. Can varsa hareket vardır, “Ha canlıdır.” deriz. Eğer hareketi yoksa canı yoktur. Namazı var ibadeti var, demek imanı var. Alamet, ayrı ayrı ama ikisi bir gelince oluyor. Canla beden birleşince hareket oluyor. Can olur, bedende hareket olmazsa o can çıkmış demektir. Yok olmuş o can. Canlı olan ya sesinden, ya nefesinden, ya elinin ayağının oynamasından canlı olduğu anlaşılacak. Eli ayağı oynamıyor nefesi de

çıkıyor, e buna canlı denmez ki, bu ölmüş demektir.

Demek ki müslüman imanı varsa eğer *lâ ilâhe illallah* der, sadık ise mutlaka [ibadetini de yapar.] Bu nasıl ki can varken insanı hareket ettiriyor, can varken insan hareket ediyor, sesi çıkıyor, onun da amel olacak o zaman. İmanı varsa ameli de olacak. Ayrıdır, ayrıdır şüphesiz ama birleşmesi şarttır. Birleşmeyince olmaz.

Bak,

Kemâ teallemu'l-kur'âne. “Kur'an'ı nasıl öğrenmeye çalışıyorsanız, çalışırsanız bu yakîni de böyle öğrenmeye çalışınız.”

Ne ile?

İmanınızı kuvvetlendirmek şartıyla. Geceleri ağlarsın, ibadet edersin, tesbihler çekersin, Allah Allah dersin.

Dün Muratlı'dan bir hanımcağız geldi. Allah'ın ne güzel kulları da var.

“Hocaefendi ben Allah dedim mi dayamıyorum ağlıyorum, kendimi kaybediyorum. Kendime hakim olamıyorum. Allah dedim mi kendimden geçiyorum.” dedi.

Yine bir kadıncağız adını diyemem, ama içeri-
de iman tatlı olursa, kavi olursa, insana böyle
tahammül edemez insan bunlara.

Beyazıd-ı Bestami demiş ki;

“Şu kadar bu zikreder, şu kadar şu zikreder.
Şaşarım ben bu adamlara nasıl zikrediyorlar
bu kadar? Bu kadar Allah'ı nasıl diyorlar? Ben
üç kere *lâ ilâhe illallah*'ı diyebilsem.” demiş.
“Üç kere diyebilsem!” demiş.

Niçin?

Ama bu deyişle değil. Biz çok tekrarlıyoruz ki
içimize yerleşebilsin diyerekten. Onu bir kere
yerleştirirsek iş kolay.

تَعَلَّمُوا مِنَ الْعِلْمِ مَا شِئْتُمْ. فَوَاللَّهِ لَا تُؤْجَرُوا بِجَمْعِ
الْعِلْمِ حَتَّى تَعْمَلُوا. أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَحْمَدَ
الْمَدَنِيُّ فِي "أَمَالِيهِ" عَنْ أَنَسٍ.

*Teallemû mine'l-ılmî mâ şî'tüm fe-vallahi lâ
tü'cerû bi-cem'i'l-ılmî hattâ ta'melû.*

Fe-vallahi. “Yine Allahu Teâlâ'ya kasem ede-
rim ki.” *Lâ tü'cerû.* “Ücret alamazsınız.” *Bi-
cem'i'l-ılmî.* “Bütün ilimleri toplasanız [ücret
alamazsınız].”

Ne derler ona?

Allâme-i cihan olsanız.

“Allâme-i cihan olsanız, bütün ilimler sizde mevcut olsa fayda olmaz, ecir sevap alamazsınız.” *Hattâ ta'melû*. “İlminizle amel etmedikçe.”

İlminizle amel etmedikçe o bilgilerinizden katiyen bir ecir alamazsınız. Bilgin çok olmuş.

Şeytandaki kadar olur mu dersin bilmem?

Şeytanda ilim çoktur ha!

Meleklerle hocalık yapmadı mı?

Bütün meleklerin hocası değil miydi?

Çoktu ama amel etmediği için ne oldu?

Tardolundu işte.

Allah muhafaza etsin.

İlmin çokluğundan korkulur amel edilmedikçe, amel edilirse korkulmaz.

Yine buyuruyor bak;

«تَعَلَّمُوا مِنْ أَنْسَابِكُمْ مَا تَصِلُونَ بِهِ أَرْحَامَكُمْ، ثُمَّ
انْتَهُوا؛ وَتَعَلَّمُوا مِنَ الْعَرَبِيَّةِ مَا تُعْرَبُونَ بِهِ كِتَابَ
اللَّهِ، ثُمَّ انْتَهُوا؛ وَتَعَلَّمُوا مِنَ النُّجُومِ مَا تَهْتَدُونَ بِهِ
فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، ثُمَّ انْتَهُوا. هَبْ، عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ.»

*Teallemû min ensâbiküm mâ tasilûne bihi
erhâmiküm sümme'ntheû ve teallemû mine'l-*

a'rabiyyeti mâ tü'ribûne bihi kitâballâhi sümme'ntehû ve teallemû mine'n-nücûmi mâ tehtedûne bihi fî zulumâti'l-berri ve'l-bahri sümme'ntehû.

Teallemû min ensâbiküm. “Neseplerinizi öğreniniz.”

Sen kimin oğlusun, baban kim deden kim, annen kim, annenin annesi kim? Hangi sülaleden geldin sen? Bunu öğren. Kimin nesisin, hangi kabilenin adamısın? Bunu da öğreneceksin diyor.

Teallemû min ensâbiküm. “Neseplerinizi öğrenmek lazım.”

Ehli tarikate, ona da şart.

Nesebi hangi tarika mensup, o tarikat nereye kadar gider, kime vâsıl olur?

Bunu bilmeyen kimse anasını babasını bilmeyen insan gibidir.

Nesebini bilecek.

Mâ tasilûne bihi erhâmiküm. “Nereye kadar nihayet buluyor senin nesebin?”

Mesela eski büyüklerden Efendimiz'in şecere-leri olan kimseler ki onlara maaş verirlerdi. O maaş dolayısı ile ellerinde şecere-leri bulunur, ta peygambere kadar dayanır o yahut Hz Ali Efendimiz'e kadar dayanır. O şecere ile bu

adam işte benim babam babam babam... En nihayet ya Hz. Hasan der ya Hz. Hüseyin der. Şeceresi oraya kadar gidiyor. Ama bu şecerelerden başka bunu bilen [yok.] Belki o şecere de kağıttadır, onu sorsan kendisi de bilemez belki. Kağıtta yazılıdır ama kendisine sorsan kendisi de bilemez. Okuması yazması da belki yoktur.

Onun için o son zamanlarda o şecerelere rahmetli babamız derdi ki, itibar olmaz. Çünkü o şecereler elden ele parayla da aktarılmış olmuştur. Başka bir adamın eline geçmiştir. O da bende bu silsilenin evladıyım diye ortaya çıkar. Bu davalara pek ehemmiyet verilmez derdi.

Binâenaleyh insanın nesebinin nereye kadar vardığını öğrenmesi de insanın vazifesi. Onun için bunda da ihmal ilimiz çok. Hiçbirimizin elinde şeceremiz yok. Babam şu, dedem şu ,dedemin dedesi bu. Şu şuradan gelmiş, bu buradan gelmiş diyerekten elimizde hiçbir vesikamız yok. Bilirsek bir babamızla dedemizi ancak biliyoruz, ilerisini bilmiyoruz. Halbuki bilmemiz lazım.

Bunda tabi miras meselelerinde, akraba-i taallukât meselelerinde çok rolü var. Benim

amcamdır, dayımdır, teyzemdir, teyzemin çocuğudur, amcamın çocuğudur. Sonra evleneceğimiz vakitte bununla benim evlenmem câiz değildir diye bunların bilinmesi lazımdır. *Ve teallemû mine'l-a'rabiyyeti.* “Arapçayı da öğrenin.”

Arapçayı da öğrenin! Halbuki Efendimiz *sallallahü aleyhi ve sellem* Arap olmak dolayısıyla kavmi de Araptır. Arapçayı da biliyorlardı ama onların bildiği kâfi değildi. Fesahat başka kavmin lisanı başka. Peygamber fesahat üzerine konuşuyor, Kur'an belagat üzerinedir. Kur'an'daki belagat ve fesahatleri anlayacak kadar arabî ilimlerinizi yükseltin demek onlara. Fesahatine ve belagatine de sahip olun.

Çünkü geçen derste geçti ya, Efendimiz evlenecek kimseleri sayarken, “Şu beş kimseyle evlenmeyin.” dedi, adlarını saydı.

“Nedir onlar yâ Resûlallah?” deyince;

“Siz Arap değil misiniz, hiç mi anlamadınız?” dedi.

Demek ki noksanlıkları var onların da Arap şeysin de. Onun için diyor ki;

Ve teallemû mine'l-a'rabiyyeti mâ tü'ribûne bihi kitâballâhi. “Allahu Teâlâ'nın kitabını okurken harekeleri doğru okuyabilmek için.”

O zaman hareke yok kitapta. Hareke olmadığı için onun failini mef'ulünü ayıramazsan yanlış okursun. Failini, mef'ulünü, izafetleri bilemeyince yanlış okunur. Nitekim Araplardan böyle yanlış okuyanlar oldu da onun üzerine Hz Ali Efendimiz esas olaraktan, fail şöyle okunur, mef'ul şöyle okunur, muzaf böyle okunur diyerekten Arapçanın ilk tarifini meydana koydu. Yani şimdi harekeler olmazsa biz Kur'an-ı Azimüşşan'ı okumakta çok müşkülât çekeriz. Yani bizim Arapçamız da kâfi gelmez ona.

Ve teallemû mine'n-nücûmi mâ tehtedûne bihi fî zulumâti'l-berri ve'l-bahri sümme'ntehû. “Yıldız ilmini de öğreneceksiniz. Çünkü geceleri gideceğiniz yollarda hangi yıldız ne tarafa gider, hangi yıldız ne tarafı gösterir, onu ancak işte eski zamanın çölde gezenleri onu nasıl öğrendilerse siz de onu öğreneceksiniz ki öyle gidesiniz.”

Bugün onun yerine pusulalar kâim, fakat o pusulalarla da yine o pusulayı da güzelce öğrenmek lazım.

Yine burada buyuruyor ki;

«تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ، وَالتَّمِسُوا غَرَائِبَهُ. وَغَرَائِبُهُ
فَرَائِضُهُ، وَفَرَائِضُهُ حُدُودُهُ، وَحُدُودُهُ حَلَالٌ وَحَرَامٌ،
وَمُحَكَّمٌ وَمُتَشَابِهٌ، وَأَمْثَالٌ. فَأَجِلُوا حَلَالَهُ، وَحَرِّمُوا
حَرَامَهُ، وَاعْمَلُوا بِمُحَكَّمِهِ، وَأَمِنُوا بِمُتَشَابِهِهِ،
وَاعْتَبِرُوا بِأَمْثَالِهِ. الدَّيْلِمِيُّ، عَنِ أَبِي هُرَيْرَةَ.»

Teallemu'l-kur'âne ve'l-temisû ğarâibehu ve ğarâibühu ferâiduhu ve ferâiduhu hudûdühu ve hudûdühu halâlün ve harâmün ve muhkemün ve müteşâbihun ve emsâlün fe-ahillû halâlehû ve harrimû harâmeihû va'melû bi-muhkemihî ve âminû bi-müteşâbihî va'tebirû bi-emsâlihi.

Teallemu'l-kur'âne ve'l-temisû ğarâibehu. “Kur'an'ı öğreniniz, teallüm ediniz ve Kur'an'ın garâipleri vardır, o garâipleri de öğreniniz ki.” *Ve ğarâibühu ferâiduhu* “Onun garâibi onun farzlarıdır.”

Kur'an'daki garâipler onun ferâizidir.

Ve ferâiduhu hudûdühu. “Farzlar da Kur'an'ın hudududur.”

Helal ve haramını beyan eder.

Ve hudûdühu halâlün ve harâmün. “Şu helal bu haram diyerekten Kur'an bunu ferâizi içeri-

sinde yani ferâizin içerisinde helal haram mevcuttur. Bunları da öğreniniz.”

Şimdi bakınız, mesela bu helali haramı çoğumuz bilmiyoruz. Çoğumuz bilmiyoruz yahut biliyor da yapmıyoruz. İçkinin haram olduğunu bilmeyen olmaz. Bilmeyen olmaz fakat içiyor içtiğinden dolayı günahkar oluyor. Günahkar olması kâfi değil, günahlar insanı küfre kadar götürür. Çünkü sarhoşluk dolayısıyla kendine hakim olamazsın, ağzından kaçırıldığın laflarla küfre kadar gidersin. Onun için içkinin kendisi haramdır ama seni küfre kadar götürür. Bir iki, bir iki derken kararır kalp, kararması dolayısıyla en nihayet akla karayı seçemeyecek hâle gelirsın küfre gidersin vesselam.

“Kur’an’ı taallüm ediniz, ferâizini öğreniniz, hududunu öğreniniz, helal ve haramını öğreniniz.” *Ve muhkemün ve müteşâbihun.*

“Kur’an’da muhkem âyetler vardır, müteşâbih âyetler vardır.” *Ve emsâlün.* “Misaller de vardır, bunları da öğreniniz.” *Fe-ahillû halâlehû.*

“Helalini helal biliniz.” *Ve harrimû harâmehû.* “Haramını da haram biliniz.”

Yani helali haram dersiniz kâfir olursunuz, harama helal dersiniz yine kâfir olursunuz. Helali helaldir haramı haramdır.

Va'melû bi-muhkemihî. “Muhkem olan âyetlerle amel ediniz.” *Ve âminû bi-müteşâbihî.* “Müteşabih olan âyetlere iman ediniz.” *Va'tebirû bi-emsâlihi.* “Misal verdiği âyetlerden de ibret alınız, ibretlerinizi artırın.”

«تَعَلَّمُوا الرَّمْيَ وَالْقُرْآنَ. وَخَيْرُ سَاعَاتِ الْمُؤْمِنِ
حِينَ يَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. الدَّيْلَمِيُّ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ.»

Teallemu'r-ramye ve'l-kur'âne ve hayru sâati'l-mü'mini hîne yezkürullâhe azze ve celle.

Teallemu'r-ramye. “Ok atmasını da öğreniniz.”

Remy atmak manasında. Atmayı da öğreniniz. Ne atacaksınız?

Cenâb-ı Peygamber ne güzel [söylemiş;]

Ne zaman ne lazımsa öyle atacaksınız.

O zaman ok atılırdı, ok atacaksınız. Sonra kurşun atılır olmuş, kurşun atacaksınız. Bugün top atılıyor, bomba atılıyor, tayyareden bir şeyler atılıyor, o atmaları öğreneceksiniz.

Teallemu'r-ramye. “Zamanın atışı neyi icap ettiriyorsa o atmaları, zamanın atmalarını öğreneceksiniz.”

Bununla beraber o atmaları öğrenip de birinci atıcı, attığını vuruyor. Öyle değil. Attığını vuran değil.

Ve'l-kur'âne. “Bununla beraber Kuran'ı da öğreniniz.” *Ve hayru sââti'l-mü'mini.* “Mü'minin en hayırlı saatleri.” *Hîne yez-kürullâhe azze ve celle.* “Mü'minin en hayırlı saatleri Allahu Teâlâ'yı zikrettiği vakittir.”

Mü'minin en hayırlı vakti Allahu Teâlâ'nın zikriyle meşgul olduğu vakittir. Onun için sen istediğin kadar bir saat mi, iki saat mi, beş saat mi, 10 saat mi ne kadar istiyorsan o kadar devam et.

Hocaefendi deli olur sonra insan, çok zikredince deli olurmuş?

Deli olmaz arkadaş, zikrullah eden velî olur deli olmaz. O uydurmadır! Ama sen zikret, ta herkes sana deli deyinceye kadar. Deli desinler varsınlar, ama sen Allah'ın zâkir kullarından ol, Allah sevsin seni, Allah sevsin!

Yine buyuruyorlar ki;

«تَعَلَّمُوا الْعِلْمَ قَبْلَ أَنْ يُرْفَعَ، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَا يَدْرِي

مَتَى يَفْتَقَرُ إِلَى مَا عِنْدَهُ؛ وَعَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ، وَإِيَّاكُمْ

وَالْتَنَطَعُ وَالتَّبَدُّعُ وَالتَّعَمُّقُ، وَعَلَيْكُمْ بِالْعَتِيقِ.

الدَّيْلَمِيُّ، عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ.

Teallemu'l-ilme kable en yurfe'a fe-inne ehadeküm lâ yedrî metâ yeftefiru ilâ mâ indehu ve aleyküm bi'l-ilmi ve iyyâküm ve't-tenettua ve't-tebeddüa ve't-teammuka ve aleyküm bi'l-atîki.

Burada ilimden murat yine Kur'an'dır.

Teallemu'l-ilme. “İlmi öğreniniz, Kur'an'ı öğreniniz.” *Kable en yurfe'a.* “Birgün gelecek ki o ilim ortadan kalkacak.”

Kişilerin sadırlarından kalkacak, kitaplardan yazısı da kalkacak. Kitaplardan yazısı da kalkacak, Kur'an yazısını okumak imkânı olmayacak. Sayfalar bomboş.

Bunun birçok manaları da olabilir.

Fe-inne ehadeküm lâ yedrî metâ yeftefiru ilâ mâ indehu. “Ne zaman muhtaç olacağını bilemezsin buna da.” *Ve aleyküm bi'l-ilmi.*

“Onun için öğren, ilme devam et.”

İlmi öğrenmeye devam et, ölünceye kadar. İlmin hududu yok sonu da yok.

Biliyorum, bana yeter bu.

Yok, yetmez sana o.

Ölünceye kadar teallüm edeceksin. Beşikten mezara kadar.

Ve iyyâküm.

İyyâküm sakınma.

“Sakınınız.”

Ve't-tenettua.

Tenettû, *tesannû* manasına, gösteriş.

“Gösterişçilikten sakınınız.”

Ve't-tebeddüa. “Bid'at, zorla bid'atlar yap-

maktan sakınınız.” *Ve't-teammuka.* “Derinlik-

lerine inmekten, ondan da sakınınız.”

Ve aleyküm bi'l-atîki. “Olduğu halde devam ediniz.”

Bunun arkasındaki hadisi uzun, daha altındaki çok güzel.

Şimdi Kur'an'ı Allah rızasından gayri okuyanların başına gelecek felaketi söylüyor ki, bunu inşallah gelecek dersimize bırakalım.

Kur'an'ı ancak Allah için okuyanlar bahtiyar, Allah rızasından gayrıyla gözeterek dünya menfaatleri için veyahut iftihar maksadıyla okuyanların ne felakete uğrayacaklarını aşağıdaki hadis çok acı bir surette bize duyurmaktadır.

Allah hepimizi affetsin. Tevfikatı samadaniyesine mazhar eylesin. Evâmiri ilahiye intisap edip yasaklardan korunan ve kaçınan kulların-

dan eylesin. Allah'ın emirlerine imtisal Peygamberimizin de sünnetine imtisal eden kullarından eylesin.

Şimdi can dedik de, can olursa vücutta hareket olur, bu namazda niyazda imanın olduğuna delalet eder. Bir de insanların tevfiyat-ı ilahiyeye mazhar olduğunun alameti, onun alameti insanların peygamberin sünnetine riayetidir. Sünnetlerin en kuvvetlisi cemaattir. En kuvvetli sünnet sabah namazının sünnetidir. Düşman kovalarken bile, düşmanın önünden kaçarken o sünneti bırakmaya cevaz yok. Diğer sünnetler bırakılabilir fakat sabah namazının sünneti, kaçırıyorsun düşman geliyor, arkadan vuracak öldürecek. Tutulmamak için kaçırıyorsun, o kaçış esnasında bile onu kılmaya çalışacaksın.

O kadar öyle mühim iken, cemaatin kaçmaması için o sünnetin terki oluyor. O cemaat faziletini kazanmak için, sabah namazına geç gelmişsin yetişememişsin. İmam ikinci rekâtına neredeyse rukûsuna secdesine iniyor. Sünneti ile meşgul olsan erişemeyeceksiniz. Binâenaleyh o cemaatin sevabını alabilmek için o sünnetin terki câiz oluyor.

Onun için cemaat çok mühimdir. Bu cemaati terk, o, büyük bir hastalığın kendisinde mevcut olduğunun alametidir. Cemaati terk iki şeydendir, biri ya kibrinden dolayı veyahut hastalığı hangi çeşittense ondan dolayı cemaate sokulamıyor.

Allah kusurlarımızı affetsin.

el-Fâtiha.

Mehmed Zahid KOTKU

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

